

A Fővárosi Ítéltábla a Madari Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Madari Tibor ügyvéd) által képviselt felperes neve (**felperes címe**) felperesnek - a Pulay Ügyvédi Társulás (ügyintéző: dr. Pulay Gábor ügyvéd) által képviselt I. rendű alperes neve (**I. rendű alperes címe**) I. rendű és a személyesen eljáró **II. rendű alperes neve (II. rendű alperes címe)** II. rendű alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indult perében a Fővárosi Törvényszék 2019. április 10. napján meghozott 31.G.42.108/2018/14. számú ítélete ellen a felperes részéről 16. sorszámon előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezéssel meg nem támadott részét nem érinti, a folyósítási jutalék fizetésére vonatkozó szerződési feltétel semmisségének megállapítása iránti keresetet elutasító rendelkezését hatályon kívül helyezi.

Ezt meghaladóan az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja, és megállapítja, hogy a felperes és az I. rendű alperes által 2007. október 9. napján és 2008. július 22. napján megkötött kölcsönszerződések VI.2. pontjának utolsó francia bekezdésében foglalt, azonnali hatályú felmondási okra vonatkozó feltétele semmis.

A felperes által az I. rendű alperesnek fizetendő elsőfokú perköltség összegét 254.000 (kétszázötvennégyezer) forintra leszállítja.

A feljegyzett 300.000 (háromszázezer) forint kereseti illeték térítését akként rendezi, hogy abból a felperes 200.000 (kétszázézer), az I. rendű alperes pedig 100.000 (százézer) forintot köteles az államnak külön felhívásra megfizetni.

Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 napon belül az I. rendű alperesnek 127.000 (százhuszonhétézer) forint másodfokú perköltséget.

A feljegyzett 400.000 (négy százezer) forint fellebbezési illeték térítését akként rendezi, hogy abból a felperes 266.700 (kétszázhatvanhatezer-hétszáz) forintot, az I. rendű alperes pedig 133.300 (százharminchárom ezer-háromszáz) forintot köteles az államnak külön felhívásra megfizetni.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes módosított keresetében elsődlegesen annak megállapítását kérte, hogy az I. rendű alperessel mint hitelezővel 2007. október 9. napján ... számon, valamint a 2008. július 22. napján ... számon kötött kölcsönszerződések egyes feltételei tisztességtelenek. Másodlagosan kérte annak megállapítását, hogy a perbeli szerződések, továbbá az azok biztosítására az alperesek között létrejött jelzálogszerződések a Hpt. 213. § (1) bekezdés b), c) és e) pontja alapján teljes egészében semmisek. Az érvénytelenség jogkövetkezményeként kérte a szerződések hatályossá nyilvánítását akként, hogy a fennálló tartozásának összege a ... számú szerződés esetében 2.243.914 forint, míg a ... számú szerződés esetében 470.025 forint.

Az I. rendű alperes kérte a felperes keresetének elutasítását és a felperes perköltségben való marasztalását. A II. rendű alperes ellenkérelmet nem terjesztett elő.

Az elsőfokú bíróság a felperes kereseti kérelmét elutasította és kötelezte az I. rendű alperes perköltségének viselésére. Megállapította, hogy a perbeli szerződések a DH törvények hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződésnek minősülnek. A felperes tévesen hivatkozott arra, hogy a felek között valójában hitelszerződések jöttek volna létre, ugyanis a perbeli szerződések nem rendelkeztek hitelkeret rendelkezésre tartásáról. Az elsőfokú bíróság ezt követően először a felperes teljes semmisség megállapítására irányuló kereseti kérelmét vizsgálta. Kifejtette, hogy a Hpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja a THM feltüntetésének hiányához fűzi az érvénytelenség jogkövetkezményét, a THM nem megfelelő összegű, illetve mértékű feltüntetése nem vezet a szerződés semmisségéhez. Megállapította, hogy a kölcsönszerződések III.1 pontja feltünteti a THM értékét, ezért az érvénytelenség megállapításának nem volt helye. Megállapította továbbá, hogy a szerződések III.3. pontja a Hirdetményre utalással rögzíti a kamatláb értékét, vagyis a felek megállapodása kellőképpen határozott és egyértelmű, a jogszabályban foglaltaknak megfelel, ezért a szerződések a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontja alapján sem semmisek. A szerződések semmissége a Hpt. 213. § (1) bekezdés e) pontja alapján sem áll fenn, mert a szerződések a devizában meghatározott törlesztőrészletek összegét tartalmazzák.

A jelzálogszerződések érvénytelensége iránti keresettel összefüggésben megállapította, hogy annak tárgyában a felperes nem rendelkezett perbeli legitimációval, mivel a jelzálogszerződéseknek nem volt alanya, miután azokat az I. és II. rendű alperesek kötötték meg. A szerződés semmisségére harmadik személy akkor hivatkozhat, ha a megállapításhoz jogi érdeke fűződik, ilyen jogi érdeket azonban a felperes nem tudott igazolni. Kifejtette továbbá, hogy a zálogszerződések járulékos jellegéből nem következik, hogy a kölcsönszerződések esetleges érvénytelensége a zálogszerződések érvénytelenségét is okozná.

A felperesnek a tisztességtelen szerződési feltételek semmissége iránti kereseti kérelmével összefüggésben kifejtette, hogy annak elbírálása során a 93/13/EGK irányelv rendelkezéseit és a kapcsolódó EUB ítéleteket is figyelembe kellett venni. Megállapította, hogy a perbeli szerződések devizaszerződések, amelyeknél az árfolyamkockázat azért merül fel, mert a felperesnek a kölcsön visszafizetéséhez a forintban megszerzett jövedelmét devizára kell váltania. Az EUB C-51/17. számú ítélete alapján az árfolyamkockázat az ilyen szerződések jellegadó sajátossága, vagyis az a főszoolgáltatás körébe tartozik. Alapvető jelentőséggel bír tehát, hogy e főszoolgáltatást meghatározó szerződéses rendelkezések világosak és érthetőek-e. Különbséget kell tenni ugyanakkor az árfolyamkockázatot telepítő és az azzal kapcsolatos tájékoztatást tartalmazó szerződési feltételek között. A szerződés VII.2. pontja csak tájékoztatás megértésével kapcsolatos nyilatkozatot tartalmaz, de nem határoz meg semmilyen jogot vagy kötelezettséget, ezért annak tisztességtelensége nem vizsgálható. Az I. rendű alperes által nyújtott tájékoztatás tartalmát a kockázattelátoló nyilatkozat alapján kell megítélni, amely az EUB ítéleteiben foglalt követelményeknek a szerződés VII.1-2. pontjával együtt lényegileg megfelel, azaz egyértelművé teszi, hogy az árfolyamváltozással kapcsolatos minden kockázat a felperest terheli, annak nincs

felső határa, illetve az a törlesztőrészletekre milyen hatást gyakorol. A kockázatfeltárás nyelvtanilag és tartalmilag is világos és érthető volt, ezért a kockázatot telepítő feltétel tisztességtelenségét az elsőfokú bíróság nem vizsgálta, és semmisségét sem állapította meg. Az elsőfokú bíróság ezt követően a szerződések további feltételeinek tisztességtelenségét vizsgálta és megállapította, hogy a közjegyzői ténytanúsítványról, a folyósítási jutalékról és felmondási okokról szóló szerződési feltételek nem minősülnek tisztességtelennek.

Az elsőfokú bíróság ítéletével szemben a felperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben elsődlegesen kérte az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását és a felperes kereseti kérelmének helyt adó döntés meghozatalát, míg másodlagosan kérte az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására és újabb határozat hozatalára való kötelezését. Előadta, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást pontosan állapította meg, de abból hibás jogi következtetéssel, a jogszabályok figyelmen kívül hagyásával, vagy azok téves alkalmazásával hozta meg döntését. Az elsőfokú bíróság ítélete sérti a Pp. 1. §-át 3. § (1) bekezdését, 221. § (1) bekezdését, 381/A. § (1) bekezdését, míg anyagi jogi szempontból a Ptk. 205. §-át, 205/B. §-át, 205/C. §-át, 207. § (1) és (2) bekezdését, 209. § (1) bekezdését, 209/A. § (2) bekezdését, az 523. § (1) bekezdését, továbbá a Hpt. 213. § (1) bekezdés a), b), c) és e) pontjait. Az elsőfokú bíróság tévesen értelmezte a Hpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja szerinti semmisségi okot, ugyanis a jogszabály nem csak azt írja elő, hogy a szerződés valamilyen THM-et tartalmazzon, hanem azt, hogy a szerződés a THM mértékét a valóságnak megfelelően rögzítse. A Kúria eseti döntése a felperesi álláspontot támasztja alá, a THM a szerződés megkötésekor éppen arra szolgál, hogy a fogyasztó felmérhesse, milyen mértékű költséggel kell számolnia a hitelfelvétellel kapcsolatosan. Amennyiben a THM pontos összegét a szerződés nem tartalmazza, úgy a jogsértés kiküszöbölésére nincs lehetőség, és a teljes szerződés érvénytelenségét kell megállapítani. Ha a THM mértékét a joggyakorlat csak elhanyagolható tartalmi elemnek tekinti, azzal megsérti az Alaptörvényt, mert contra legem jogértelmezést valósít meg, a józan ésszel és a fogyasztóvédelemben megtestesülő közjával szemben foglalt állást. Az elsőfokú bíróság fogyasztóellenes logika mentén utasította el a felperesnek a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontjára alapított semmisségi keresetét is. A Hpt. ugyanis nem azt várja el, hogy a szerződésben szerepeljen egy bármilyen, kamatnak nevezett szám, hanem hogy a kamat tényleges mértékét tartalmazza. A perbeli szerződésekben rögzített havi törlesztőrészletet a tájékoztató jelleggel feltüntetett kamat alapján kalkulálták, így az a kamatmérték ismeretének hiányában nyilvánvalóan hibás és félrevezető, ezért a kölcsönszerződések a Hpt. 213. § (1) bekezdés e) pontja alapján is semmisek.

A jelzálog-szerződések semmissége iránti kereseti kérelem vonatkozásában a felperes perbeli legitimációját megalapozza az atény, hogy a II. rendű alperes gyermeke, így a jelzálog-joggal érintett ingatlan várományosaként jogi érdekekkel rendelkezik annak megállapítására, hogy a jelzálogszerződések érvénytelenek.

Az elsőfokú bíróság tévedett, amikor a felperes egyes szerződési feltételek tisztességtelenségének megállapítására vonatkozó keresetét elutasította. A szerződés VII.2. pontja nem csupán tájékoztatást tartalmaz, hanem annak elismerését, hogy az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatást a fogyasztó megértette, amellyel a fogyasztó arról a jogáról mondott le, hogy ezt a tényállítást a későbbiekben eredménnyel megtámadja, hiszen a jognyilatkozatot tartalmazó szerződés aláírásával a bizonyítási teher a fogyasztóra fordul át, amely viszont a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés j) pontjába ütközik. A VII.2. pont azt a kötelezettséget rója a fogyasztóra, hogy az árfolyamkockázatot saját kockázataként fogadja el. Az elsőfokú bíróság a kockázatfeltáró nyilatkozatot helytelenül minősítette világosak és érthetőnek. A kockázatfeltáró nyilatkozatból nem derül ki, hogy a felperest terhelő kockázatnak nincs felső határa, illetve hogy ennek a felperesre nézve milyen gazdasági következményei lehetnek, ahogy az sem derül ki, hogy mi az árfolyamváltozás alapjául szolgáló gazdasági mechanizmus, és hogy a tartozás mértéke meghaladhatja a kötelemben vitt biztosítékok

értékét is. Az alperesi tájékoztatás kifejezetten félrevezető, mert annak megfogalmazásából az tűnik ki a fogyasztó számára, hogy az árfolyam emelkedése vagy csökkenése azonos eséllyel következhet be, holott ez nem igaz, másrészt a hitel jogviszonyt egyfajta sajátos szerencse-szerződéssé alakítja át, ami eleve átláthatatlan, tehát nem lehet világos és érthető feltétel. Az EUB gyakorlata alapján a kockázatfeltárásnak tartalmaznia kellett volna, hogy a vállalt kockázat a fogyasztó számára gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, hogy mik a deviza elszámolású kölcsönnek a fogyasztó pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt gazdasági következményei. A kockázatfeltáró nyilatkozat emellett az árfolyam emelkedésének kockázatára utal, miközben az árfolyamváltozás bekövetkezése a szerződéskötéskor bizonyosan előre látható volt, legfeljebb annak időpontja lehetett kérdéses. A kamatparitás közgazdasági törvényszerűségéből következik, hogy a deviza alapú kölcsön hosszabb távon nem lehet olcsóbb, mint a forint kölcsön, mert a kamatparitás miatt az árfolyamváltozás hosszú távon szükségszerűen semlegesíti a kamatelőnyt. Ezt a közgazdasági összefüggést azonban az átlagosan tájékozott és körültekintő fogyasztó nem ismeri. Ebből az is következik, hogy az árfolyamkockázat áthárításának nincs ellenszolgáltatása. A kockázatfeltárás során az I. rendű alperesnek a megalapozott döntéshez be kellett volna mutatnia az árfolyam jövőbeni alakulására vonatkozó számításokat, az árfolyamok történeti trendjét, a kamatparitás elvét, a deviza alapú szerződés eltérő törlesztési karakterisztikáját és a forint túlértékeltségének tényét. A kockázatfeltárás nem tartalmazza például azt a tényt, hogy a forint értéke 1988 és 2004 között mintegy 400%-kal romlott a svájci frankkal szemben. A C-51/17. és a C-180/16. számú EUB ítéletek, valamint a Kúria konzultációs testületének 2019. április 10-i nyilatkozata alapján megállapítható, hogy az I. rendű alperes az árfolyamkockázat feltárása körében a tájékoztatási kötelezettségének nem tett eleget, ezért a felperes információs hátrányban, a döntések hosszú távú gazdasági következményeinek ismerete nélkül kötötte meg a szerződéseket. Az I. rendű alperes megszegte a Ptk. 205. § (3) bekezdése és 4. § (1) bekezdése szerinti együttműködési kötelezettségét, amikor a szerződés adós számára kedvezőtlen jellemzőinek elhallgatása révén a maga számára kedvezőbb helyzetet alakított ki. Az I. rendű alperes magatartása nem felel meg a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményének, így az joggal való visszaélést valósít meg, amely a Ptk. 5. § (1) bekezdését sérti, amely folytán a szerződés a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján semmis.

A felperes fellebbezési kérelme kiegészítésében az EUB C-38/17. számú ítélete alapján nem tartotta fenn a kölcsönszerződések I.4. pontja tisztességtelenségének megállapítása iránti kereseti kérelmet elutasító döntés elleni fellebbezését, továbbá nem tartotta fenn a tárgyalás felfüggesztése iránti kérelmét sem.

A felperes az EUB C-260/18. számú ítéletére utalással kifejtette, hogy a fogyasztó jogosult a tisztességtelenség jogkövetkezményeinek levonása kérdésében dönteni, a bíróság nem határozhat az érvényessé nyilvánításról, ha a fogyasztó azt nem kívánja. Az árfolyam átváltására vonatkozó mechanizmust nem lehet szerződésben fenntartani annak érdekében, hogy a fogyasztót érje jogsérelem az érvénytelenség megállapítása és a tartozás egy összegben való esedékessé válása folytán, ha a fogyasztó ehhez nem járul hozzá. A devizaárfolyam indexálási mechanizmusának és az árfolyamrésnek a kiesése a szerződésből közvetetten az árfolyamkockázat megszűnését is eredményezi, ez megváltoztatja kölcsönszerződés elsődleges tárgyát és más típusú szerződést hoz létre, mint amire a felek akarata irányult. Az irányelv kötelező értelmezése miatt a DH1, DH2 és DH3 törvényeket figyelmen kívül kell hagyni, hacsak a fogyasztó nem kéri azok alkalmazását. Az árfolyamkockázat fogyasztóra telepítésének kérdését tehát az árfolyamrés tisztességtelensége magával rántja, az kiesik szerződésből. A felperesi álláspont szerint ebből az is következik, hogy 6/2013. számú PJE 1., 2., 4. pontja, a 2/2014. PJE a. pontja és az 1/2016. PJE megállapításai nem tarthatók fenn. Az EUB C-42/15. és C-154/15. számú ítéletei alapján a Kúria konzultációs testületének állásfoglalásában szereplő számítási módszer nem alkalmazható az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása körében, mert ahelyett, hogy a fogyasztó érdekében küszöbölné ki

a felek között felborult szerződési egyensúlyt, azt a pénzügyet javára fenntartja, így ellentétes az EUB hazai bíróságokra is kötelező ítélkezési gyakorlatával. A C-483/16. számú ítélet alapján az elszámolást követően a fogyasztó nem kerülhet hátrányosabb helyzetbe, mintha a tisztességtelenül felszámított összegek már eleve nem kerültek volna elszámolásra. Az EUB C-38/17. számú ítéletéből következik, hogy az európai szabályozással nem ellentétes az a tagállami szabályozás, amely szerint nem okoz érvénytelenséget, ha az adott szerződés nem tartalmazza a végleges összeg meghatározása szempontjából alkalmazandó árfolyamot, illetve az sem, ha azt külön dokumentumban utólag a közlik a fogyasztóval, amennyiben e kölcsönösszeg számítási mechanizmusát és az alkalmazandó árfolyamot a szerződésben átlátható módon tüntették fel, különös figyelemmel THM értékére. E feltételeknek a perbeli kockázatfeltárás nem felel meg, mivel sem a kölcsönösszeg számítási mechanizmusát, sem az alkalmazandó árfolyamot, sem a teljes hiteldíj mértékét nem tartalmazza.

A kezelési költség és a folyósítási jutalék kérdését illetően a bíróságnak az EUB C-621/17. számú ítélete alapján azt kellett vizsgálnia, hogy a kezelési költség és a folyósítási jutalék az adós fizetési kötelezettsége alapvető elemének minősül-e, hogy melyek a kezelési költség és a folyósítási jutalék ellenében nyújtott banki szolgáltatások, hogy ezeket a szolgáltatásokat a bank ténylegesen nyújtotta-e a szerződés teljesítése során, hogy ezek a szolgáltatások észszerűen érthetők-e vagy levezethetők-e a szerződésből, hogy az adóst tájékoztatták-e a kezelési költség és folyósítási jutalék fizetését igazoló indokokról, hogy az adós ezek gazdasági következményeit tudta-e értékelni, hogy e szolgáltatások költsége nem aránytalan-e a kölcsön összegéhez és a kamathoz képest, hogy ezek a feltételek jelentős egyenlőtlenséget idéznek-e elő az adós kárára, illetve hogy az adóssal szemben észszerűen elvárható volt-e, hogy e feltételeket egyedi tárgyalást követően is elfogadja.

Az I. rendű alperes fellebbezési ellenkérelmében kérte az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását és a felperes perkoltségben való marasztalását. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, és abból helytálló következtetéseket vont le. Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy a Hpt. 213. § (1) bekezdés b) pontja alapján csak a THM feltüntetésének hiánya jelent érvénytelenségi okot, az azzal kapcsolatos számítási hiba nem. A szerződésben egyértelműen feltüntetésre került a kamatláb, illetve a kamat módosításának esetei is. A perbeli kölcsönszerződések kamatozására pedig jelenleg a DH3 törvény rendelkezései irányadók. A kölcsönszerződések a törlesztőrészletek összegét és számát is egyértelműen meghatározták. Az árfolyamkockázattal kapcsolatban az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a szerződések a felperes fizetési kötelezettségét devizában állapították meg, és nem volt akadálya annak, hogy a felperes devizában teljesítsen. A kölcsönszerződés VII.2. pontja ténybeli nyilatkozatot tartalmaz, annak normatív tartalma nincs, így annak tisztességtelensége fel sem merülhet. Az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztató a töretlen bírói gyakorlat alapján az átlagos fogyasztó számára érthető volt. A folyósítási jutalékkal kapcsolatban az elsőfokú bíróság ítéletét az EUB C-621/17. számú ítéletében foglaltak alátámasztják. Az elsőfokú bíróság azt is helyesen állapította meg, hogy a felperes a jelzálogszerződések érvénytelenségének megállapításával összefüggésben keresetösségi joggal nem rendelkezik.

A Fővárosi Ítéltábla nem érintette az elsőfokú bíróság ítéletének a perbeli szerződések I.4. pontja semmisségének megállapítása iránti kereseti kérelmet elutasító rendelkezését, amely az ezzel kapcsolatos fellebbezés visszavonása folytán a Pp. 228. § (4) bekezdése alapján jogerőre emelkedett.

Az ítéltábla a szerződések folyósítási jutaléokra vonatkozó feltételei tisztességtelenségének megállapítása iránti kereseti kérelmet elutasító elsőfokú ítéleti rendelkezést a Pp. 252. § (2) bekezdése alapján lényeges eljárási szabálysértés miatt hatályon kívül helyezte úgy, hogy új eljárás

lefolytatására, illetve új határozat hozatalára ebben körben nincs szükség. Az elsőfokú bíróság ugyanis elmulasztotta alkalmazni a 2014. évi XL. törvény (DH2 törvény) 39. § (1) bekezdését, amely értelmében az érvénytelenség jogkövetkezményére vonatkozó, összepszerűen meghatározott kereseti kérelem hiányában a pert meg kell szüntetni, illetve az egyéb teljesíthető kereset mellett az érvénytelenség megállapítására irányuló kereseti kérelmet figyelmen kívül kell hagyni. Az elsőfokú bíróság helyesen hívta fel a felperest 3. sorszámú végzésével a jogszabályban előírt tartalmú kereseti kérelem előterjesztésére, a felperes azonban a fennálló tartozása összegének megállapításával a szerződés hatályossá nyilvánítását kérte, és a folyósítási jutalékkal kapcsolatban összepszerűen kimunkált kérelmet nem terjesztett elő. A kereseti kérelem tehát ennyiben nem felelt meg a DH2 törvény 39. § (1) bekezdésének, ezért a jogszabályban írt következményt a másodfokú eljárásban kellett levonni akként, hogy a kérelmet figyelmen kívül kellett hagyni, és az erre vonatkozó elsőfokú bírósági rendelkezést hatályon kívül kellett helyezni.

Az ítéletábla a felperesi fellebbezés alapján mindenképp azt vizsgálta, hogy indokolt-e az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése a Pp. 252. § (2) vagy (3) bekezdése alapján. Az elsőfokú bíróság az eljárása során - a fentebb kifejtetteken túl - nem sértett olyan lényeges eljárási szabályt, amely az ügy érdemére kihatott volna és amely miatt az elsőfokú eljárás megismétlése lenne indokolt. A lefolytatott bizonyítási eljárás kiegészítésére sincs szükség, tehát az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére nem volt sem ok, sem lehetőség.

A felperes fellebbezése kisebb részben alapos.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, az ítéletábla a döntésével és annak jogi indokaival azonban csak részben értett egyet.

Az ítéletábla előrebocsátja, hogy nem értett egyet az elsőfokú bírósággal abban, hogy a fogyasztóvédelmi irányelvet csak akkor kell figyelembe venni, ha annak jogharmonizációjával kapcsolatos kötelezettségének a Magyar Állam nem tett volna eleget. Az uniós jog elsőbbségének elvéből következően a hazai jogot az uniós jog hatékony érvényesülése érdekében az uniós joggal összhangban kell értelmezni (EUB C-14/93. „von Colson” ítélet). Az EUB előzetes döntéshozatali eljárásban kifejtett álláspontja a tagállami bíróság számára kötelező jelleggel magyarázza és pontosítja az uniós jogszabály jelentését és terjedelmét, ahogy azt annak hatálybalépésétől kezdődően értelmezni és alkalmazni kell, illetve kellett volna (C-92/11. „RWE Vertrieb”-ítélet 58. pont). Az EUB joggyakorlatából a nemzeti bíróságok azon kötelezettsége következik, hogy az uniós jog alkalmazását igénylő ügyben - mint amilyen a perbeli - meg kell vizsgálniuk a hazai jognak az uniós joggal való összhangját, és az összhangot szükség esetén értelmezéssel maguknak kell megteremteniük.

A perbeli két szerződés deviza alapú szerződésnek minősül, mert a felperes a kölcsönösségeket forintban, a forintszámlára kérte folyósítani és forintban fizette a törlesztőrészleteket, míg a kölcsönszerződésből eredő tartozás összegét az I. rendű alperes devizában tartotta nyilván. Ilyen körülmények között nincs jelentősége annak, hogy a szerződés alapján a kölcsönt devizában is lehetett volna folyósítani vagy törleszteni. Nem tévedett ugyanakkor az elsőfokú bíróság, amikor a perbeli szerződéseket nem hitel-, hanem kölcsönszerződéseknek minősítette.

A felperes kereseti kérelme a szerződések hatályossá nyilvánítására irányult oly módon, hogy a szerződések az árfolyamkockázatra és a jutalékokra vonatkozó feltételeket ne tartalmazzák, míg az egyéb rendelkezések maradjanak fenn. A felperes keresete tehát mindkét érvénytelenségi hivatkozás mellett lényegében a szerződések részleges érvénytelenségének megállapítását célozta.

Az elsőfokú bíróság helyesen járt el, amikor először a Hpt. 213. § (1) bekezdésére alapított érvénytelenségi okokat vizsgálta; az ítéletábrá azzal is egyetértett, hogy ezen az alapon a szerződések teljes semmissége nem állapítható meg. A Hpt. 213. § (1) bekezdésében megjelenő követelmények a 102/87/EGK irányelv átültetését szolgálták azzal a fogyasztóvédelmi céllal, hogy az okiratba foglalt és az ügyfélnek átadott szerződés minden, rá vonatkozó lényeges szerződési feltételt tartalmazzon, és azok megismeréséhez ne kelljen más iratokat - üzletszabályzatot, ÁSZF-et, hirdetményt - áttanulmányoznia. Amennyiben a Hpt. alapján előírt tartalmi elemek nem hiányoznak teljesen a szerződésből, úgy a semmisség nem állapítható meg. Ha az egyes tartalmi elemek hiányosak vagy hibásan szerepelnek a szerződésben, úgy annak következményét nem az egész szerződés semmissége, hanem az egyes feltételek tisztességtelensége körében, a világosság és értehetőség szempontját értékelve kell vizsgálni (C-76/10. „Pohotovost” ítélet 69-77. pont).

Megjegyzzi az ítéletábrá, hogy a felperes előadása annyiban ellentmondásos volt, hogy egyrészt az árfolyamkockázatot a felperesre telepítő feltétel tisztességtelenségére hivatkozott, másrészt kifogásolta, hogy a szerződés a törlesztőrészlet forintban kifejezett összegét csak hozzávetőlegesen tartalmazzá. Amennyiben az árfolyamkockázatot viselésére vonatkozó feltétel tisztességtelen, és az a fogyasztót nem köti, úgy e feltétel következménye nem lehet önálló, az egész szerződés érvénytelenségét megalapozó körülmény. A 2/2014. számú PJE határozat III.3. pontja alapján a Hpt. 213. § (1) bekezdésére alapított semmisség csak egy egyébként tisztességesnek minősülő szerződési feltétel hiányának a következménye lehet.

Az elsőfokú bíróság helyes jogi indokok alapján utasította el a zálogszerződések érvénytelenségének megállapítása iránti keresetet arra hivatkozással, hogy a zálogszerződések kapcsán nincs a felperesnek olyan jogi érdeke, amely a perbeli legitimációját megalapozná. Arra is helyesen utalt az elsőfokú bíróság, hogy a zálogszerződések járulékos jellege nem vezet érvénytelenségre akkor sem, ha a kölcsönszerződés érvénytelennek bizonyulna. A zálogszerződés ugyanis nem szerződést, hanem követelést biztosít, amely érvénytelen kölcsönszerződésből is eredhet.

Az árfolyamkockázatot viselésével kapcsolatos szerződési tartalom tisztességtelenségének vizsgálata során az EUB C-51/17. számú ítélete kötelező rendelkezéseiből kellett kiindulni. A perbeli szerződés nem vitásan a DH1 törvény 1. § (1) bekezdése alapján a törvény hatálya alá tartozik. A DH1 törvény 3. § (2) bekezdése a szerződés kettős árfolyam alkalmazásáról szóló pontját ex tunc hatállyal akként módosította, hogy az adós a fizetési kötelezettségét a tartozás esedékességének napján érvényes MNB hivatalos devizaárfolyamon köteles teljesíteni. Az EUB C-51/17. számú ítéletének a második kérdésre adott válasza szerint a 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: Irányelv) 1. cikk (2) bekezdését akként kell értelmezni, hogy az Irányelv hatálya nem terjed ki a kötelező érvényű nemzeti jogszabályi rendelkezéseket tükröző azon feltételekre, amelyek a kölcsönszerződés fogyasztóval történt megkötését követően váltak a szerződés részévé, és amelyek arra irányulnak, hogy a nemzeti bank által meghatározott árfolyamot előírva más szabályt léptessenek a szerződés valamely semmis feltétele helyébe. Ebből következően az MNB árfolyamának alkalmazását előíró jogszabályi rendelkezésnek megfelelő feltétel nem tartozik az Irányelv hatálya alá, vagyis annak tisztességtelensége az Irányelv 1. cikk (2) bekezdése, illetve az azt a hazai jogba átültető Ptk. 209. § (6) bekezdése alapján nem vizsgálható. A perbeli szerződésben a IV.3. pont tartalmazza az árfolyamkockázatot tartalmazó törlesztőrészletek összegének meghatározását, amelynek tisztességtelensége a kifejtettek szerint nem vizsgálható.

Az EUB szerint ugyanakkor valamely más, az árfolyamkockázatról szóló feltétel nincs kizárva az Irányelv hatálya alól (C-51/17. számú ítélet 65. pont). Ilyen másik feltétel a szerződésben a

kockázatteltáró nyilatkozat lehet, amelynek tisztességtelensége tehát - az egyéb előfeltételek fennállása esetén - vizsgálható. Tisztességtelen kizárólag az Irányelv 2. cikk a) pontja és 3. cikk (1) bekezdése szerinti, a Ptk. 209. § (1) bekezdésében meghatározott fogalmat kielégítő szerződési feltétel lehet, amely szerződésből eredő jogokat, illetve kötelezettségeket állapít meg, vagy legalábbis azok terjedelmét szűkíti vagy bővíti. A pusztán deklaratív feltételek, amelyek csupán megállapítják és megmagyarázzák a másik szerződési feltételből eredő jogot, illetve kötelezettséget, annak jelentését, nem lehetnek tisztességtelenek, feltéve, hogy az annak tulajdonított jelentéstartalom egyébként megfelel a jogszabályoknak és nem bővíti, vagy éppen szűkíti az értelmezett jogot, illetve kötelezettséget. A kockázatról szóló tájékoztatást tartalmazó szerződési feltételről az előzőek alapján mindenekelőtt meg kellett állapítani, hogy az az előzőekben említett melyik körbe tartozik. Az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás - amennyiben valóban csak erről van szó - nem lehet tisztességtelen, hiszen elnevezésének megfelelően pusztán felhívja a figyelmet egy olyan kötelezettségre, ami a kölcsön folyósítására és a visszafizetésére vonatkozó szerződési feltételből már önmagában is következik.

A szerződés részét képező kockázatteltáró nyilatkozat azonban nem pusztán deklaratív, hanem a korábban kifejtettek szerinti, többletkötelezettséget is tartalmazó feltétel. A 2014/17/EU irányelv - amely csak 2016. március 21-től alkalmazandó - preambuluma 4. és 30. pontja alapján egyértelművé teszi, hogy a deviza alapú szerződést megkötő fogyasztók ténylegesen nem értették meg az általuk vállalt kötelezettség mibenlétét. Az irányelv preambuluma bekezdéseiből az következik, hogy a fogyasztók azért kötötték meg a deviza alapú szerződéseket, mert azokat a forintkölcsönöknél előnyösebbnek hitték. A 6/2013. PJE határozat értelmében a pénzügyi intézményt terhelő tájékoztatási kötelezettség nem terjedhet ki az árfolyamváltozás várható irányára és előre nem látható mértékére. Amennyiben az árfolyamváltozás irányát és mértékét a pénzügyi intézmény nem láthatta előre, úgy arról a fogyasztó sem tudhatott, vagyis egyik fél sem számolt a vis maior jellegű, nagy mértékű árfolyamváltozást okozó esemény bekövetkezésével. A deviza alapú szerződés megkötésével a felperes tehát a szokásos pénzpiaci körülmények közötti árfolyammozgással együtt járó, vis maior esemény nélküli, nem korlátlan árfolyamkockázatot feltételezett. Ehhez képest ugyanakkor a nyilatkozat ezt a kockázatviselést korlátlanra teszi azzal, hogy a fogyasztó számára a devizaárfolyam-kockázat tudatos felvállalására vonatkozó kötelezettségről rendelkezik. A nyilatkozat tehát korlátlan fizetési kötelezettséget keletkeztet, ezért mint normatív feltétel tisztességtelenségi szempontból vizsgálható.

A korlátlan árfolyamkockázat viselésére vonatkozó feltételt az ítéltábla tisztességtelennek találta, mert az nem felel meg a világosság és érthetőség követelményének, és a felek viszonyában a fogyasztó hátrányára egyensúlytalanságot okoz. A világosság és érthetőség körében az EUB C-51/17. számú ítéletének 4. kérdésre adott válaszából következően ebből a szempontból továbbra is értékelni kell az árfolyamrésre, valamint egyoldalú módosítási jogra vonatkozó feltételeket, amelyekre tekintettel a felperes egyáltalán nem lehetett tisztában a kötelezettségei működési mechanizmusával és e mechanizmusoknak a fizetési kötelezettségére gyakorolt tényleges hatásával (ld. C-26/13. számú „Kásler”-ítélet 73. pont). A fogyasztó a három szerződési feltétel mellett nem tudta megállapítani és különösen nem tudta ellenőrizni, hogy a törlesztőrészlet összege mely feltételre visszavezethetően hogyan változott. Az egyensúlytalan helyzet azért állapítható meg, mert a szerződés a fogyasztónak nem biztosít egyoldalú, a saját jövedelme szerinti devizanemre való áttérést lehetővé tevő módosítási jogot. A Ptk. 241. §-a szerint ha a felek tartós jogviszonyában a szerződéskötést követően beállott körülmény folytán következik be egyensúlytalan, az egyik fél lényeges és jogos érdekét sértő helyzet, ez a bíróság beavatkozására ad lehetőséget, vagyis a jogszabály szerint az ilyen egyensúlytalanságot előidéző körülmények következményeit nem kell csak az egyik félnek, adott esetben a felperesi fogyasztónak viselnie. A perbeli feltétel viszont nem

hagy kétséget afelől, hogy az I. rendű alperes nemcsak a forint-svájci frank „normális” pénzüpiaci keretek között kialakuló, hanem mindenféle, akár vis maior jellegű, a szerződéskötést követő okra is visszavezethető ingadozásának a törlesztőrészlet nagyságában konkretizálódó következményét a felperesre kívánta hárítani. Ez egyben ki is zárta annak a lehetőségét, hogy a felperes eredménnyel kérhesse a bíróságtól a pénzügyi válságra visszavezethető árfolyamváltozás következményei miatti, a Ptk. 241. §-ában írt szerződésmódosítást, hiszen a fizetési kötelezettséget az ilyen okokra is kiterjedően vállalták. A bírói gyakorlat szerint nemcsak a szerződés megkötésekor ismert körülményekre hivatkozással kizárt a szerződés bíróság általi módosítása, hanem akkor is, ha a szolgáltatás-ellenszolgáltatás meghatározásakor a felek jövőbeli bizonytalansági tényezőkkel számoltak. A korlátlan árfolyamkockázat viselésének fogyasztóra való telepítése tehát a kifejtettek szerint nem világos és nem érthető, továbbá a szerződő felek viszonyában egyensúlytalan helyzetet teremt, ezért tisztességtelen.

Mindezek ellenére a felperes keresete mégsem teljesíthető. Az általa kért jogkövetkezmény ugyanis nem vonható le a 2014. évi LXXVII. törvény (a továbbiakban: DH3 törvény) rendelkezései miatt. A perbeli követelés ugyanis e törvény hatálya alá tartozik az 1. § (1) bekezdés b) pontja alapján, és a peradatok szerint a felperes nem kérte a 12. §-ban írtak szerint a forintra átváltás mellőzését. Miután a követelés forintosítása a DH3 törvény 3. § (1) bekezdése és 10. §-a értelmében a törvény által előírt hitelezői kötelezettség alapján következett be, e módosítás eredményeként a felperessel szemben fennálló követelés már nem deviza alapú követelés, hanem forintkövetelés. Ez a törvény általi módosítás pedig az alábbiakban kifejtettek szerint nem hagyható figyelmen kívül.

A DH3 törvény 1. § (1) bekezdés b) pontja a törvény hatályát nem tette attól függővé, hogy a még fennálló késedelmes tartozásként nyilvántartott követelés érvényes vagy érvénytelen szerződésből ered-e. Érvénytelen szerződés teljesítése esetén az ilyen szerződésből is eredhet nyilvántartott követelés. Ha pedig a felperes nyilvántartott tartozását a törvény kötelező rendelkezése folytán az I. rendű alperes forint tartozásra váltotta át, úgy a bíróságnak nincs lehetősége arra, hogy e kogens rendelkezéssel szemben a tartozást más forintárfolyamon, eltérő összegben állapítsa meg. Ez ugyanis már nem arra lenne visszavezethető, hogy a korlátlan árfolyamkockázat viselésének kötelezettsége a felperest nem köti, hanem arra, hogy maga a forintosítási törvény nem köti őt. Utólag pedig e törvény hatálya alól bírósági döntés útján kikerülni nem lehet.

A hivatkozott feltétel tisztességtelenségét a korábban kifejtettek szerint az okozta, hogy úgy terhelte a fogyasztókra a korlátlan kockázat viselését, hogy nem biztosított más devizára való áttérést lehetővé tevő módosítási jogot. A DH3 törvény 3. §, 10. § és 12. §-ai ugyanakkor utólag megteremtették annak lehetőségét, hogy a fogyasztók eldöntsék: a szerződésekből fennálló tartozásukat a törvényben rögzített árfolyamon forintra váltják vagy - meghatározott feltételek fennállása esetén - az átváltást mellőzik. A deviza, illetve deviza alapú kölcsönszerződéseket tehát a jogalkotó a DH3 törvénnyel a Ptk. 226. § (2) bekezdésének megfelelően jogalkotással módosította, ezt követően a szerződések jogszabály által meghatározott és ezáltal konvalidált tartalmának érvényessége polgári bíróság által nem vizsgálható.

Az Alkotmánybíróságnak a DH2 törvény tárgyában született 3098/2016. (V. 24.) számú határozatának 34. pontjában kifejezett álláspont szerint: „...[a DH] törvények sorozata normatív megoldást kívánt nyújtani a deviza- és deviza alapú (részben pedig a forint alapú) kölcsönszerződésekkel kapcsolatban felmerült, társadalmi méretűvé vált problémákra. E törvények lényegében egy egymásra épülő, komplex rendszert alkotnak, és együttesen rajzolják ki azt a normatív tartalmat, amely a konkrét, folyamatban lévő jogviták megoldását is befolyásolja. A normatív megoldás azonban mindig szükségképpen általános. A perekben az eljáró bíróságoknak az

a feladata, hogy a normatív úton eldöntött kérdéseket követően a még fennmaradó vitás elemekre szűkítsék az ügy eldöntését." A forintosítást követően fennmaradt vitás kérdések köre az árfolyamkockázat viselésének kötelezettségével kapcsolatos szerződési feltétel érvényességére már nem terjed ki.

Az ítéletábra helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletének a szerződések VII.1. pontjában írt, ún. svájci frank klauzulát tartalmazó feltétel tisztességtelenségének megállapítása iránti keresetet elutasító rendelkezését is, mivel e feltétel a forintosítás folytán már nem köti a fogyasztót, így a tisztességtelenség vizsgálatára és annak esetleges megállapítására nincs szükség. Ugyancsak tárgyaltan a folyósítási feltételként megjelenő, a kockázatteltérő nyilatkozat aláírására kötelező feltételt érintő kereseti kérelem, mivel ennek a felperes már eleget tett, ezért a tisztességtelenség megállapításának és a feltételnek a szerződésekből való elhagyásának nem lenne hatása. A feltétel egyébként sem tisztességtelen, mivel azzal az I. rendű alperes a Hpt. 203. § szerinti kötelezettségének tett eleget.

Nem értett egyet ugyanakkor az ítéletábra az elsőfokú bíróság álláspontjával a szerződések azonnali hatályú felmondásáról szóló VI.2. pontját érintő kereseti kérelem elbírálása körében. A tisztességtelenség vizsgálata során a Bíróság által a C-415/11. számú „Aziz” ügyben kifejtettek irányadóak, amely szerint az Irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerinti, a fogyasztó kárára előidézett „jelentős egyenlőtlenség” abban az esetben állapítható meg, ha a szerződési feltétel a hatályos nemzeti jogban szabályozottnál kedvezőtlenebb jogi helyzetbe hozza a fogyasztót. Annak megállapításához, hogy az egyenlőtlenséget a jóhiszeműség követelményével ellentétben idézték-e elő, meg kell vizsgálni, hogy a fogyasztóval szerződő fél tisztességes és méltányos eljárása esetén elvárhatta-e, hogy a fogyasztó egyedi tárgyalás esetén elfogadja az érintett feltételt.

A vizsgált felmondási ok - „ha az adós bármely más, jelen szerződésben vagy az Üzletszabályzatban foglalt, a Bank által fontosnak minősített kötelezettségét megszegi” - tekintetében az ítéletábra megállapította, hogy az a fogyasztó számára indokolatlan és egyoldalú hátrányt jelent, mert aránytalanul súlyos jogkövetkezményt kapcsol a kisebb jelentőségű szerződésszegéshez is, holott az EUB C-537/12. és C-116/13. egyesített ügyben hozott ítélete szerint az azonnal hatályú felmondás lehetőségét csak arra az esetre lehet előírni, ha a nemteljesítés eléggé súlyosnak minősül a hitel futamidejéhez és összegéhez képest. A feltétel a felmondás okainak értelmezésére egyoldalúan az I. rendű alperest jogosítja, amely a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés a) pontját sérti. A felmondási ok nem felel meg a világosság és érthetőség követelményének sem, mert a felmondást megalapozó körülményeket túl általánosan határozza meg. Az ítéletábra ezért megállapította, hogy a perbeli szerződések VI.2. pontjának utolsó francia bekezdésében foglalt felmondási okot szabályozó szerződési feltétel érvénytelen.

Az ítéletábra a kifejtettek alapján az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján a rendelkező részben írtak szerint részben megváltoztatta.

A felperes fellebbezése részben eredményre vezetett, amely kihatással volt az elsőfokú per költségeire is. A kereset a felmondási okot szabályozó feltétel tekintetében alapos volt, míg az árfolyamkockázat és az egyéb feltételek kapcsán nem vezetett eredményre. Az ítéletábra ezért a felek pernyertességének és pervesztességének arányára figyelemmel a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján kötelezte a felperest az I. rendű alperes jogi képvisellel felmerült első- és másodfokú költségeinek viselésére. A felperes és az I. rendű alperes pernyertességük arányára figyelemmel kötelesek a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján a felperes költségmentessége folytán le nem rótt kereseti és fellebbezési illeték arányos részét az államnak megfizetni.

Budapest, 2019. október 29.

Dr. Czukorné dr. Farsang Judit s.k.
a tanács elnöke

. Benedek Szabolcs s.k.. Matosek Edina s.k.
előadó bíró

bíró

A kiadmány hitelül: